
ପ୍ରାଣୀ

ବଣଜଙ୍ଗଲର ଜୀବଜନ୍ତୁ—୮ର

ହାତୀ

ଶ୍ରୀ ଉଦୟନାଥ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ

[illegible] ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟସ୍ ଷ୍ଟୋର୍ସ

ପ୍ରକାଶକ

ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ମିଶ୍ର, ପ୍ରୋପ୍ରାଇଟର
କଟକ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟସ୍ ଷ୍ଟୋର
ବାଲୁବଜାର, କଟକ—୨

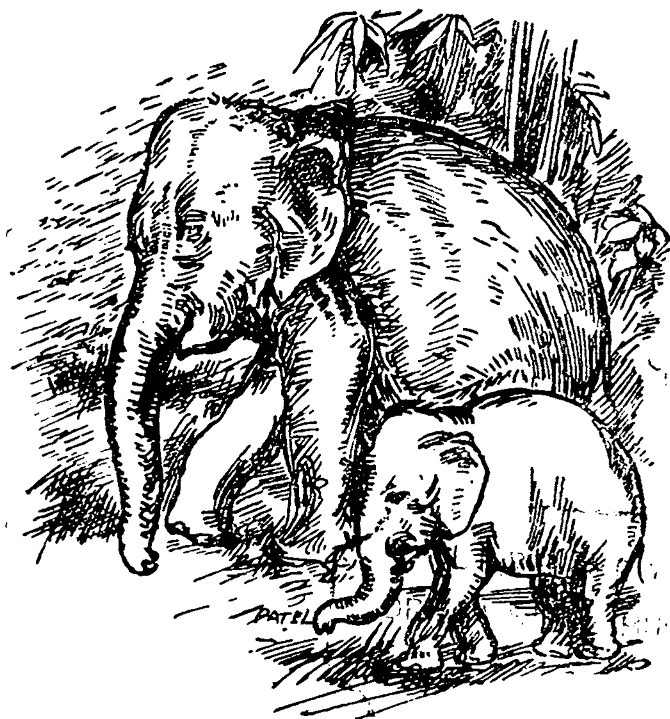
ଚତୁର୍ଥ ପ୍ରକାଶ

୧୯୬୫

ମୁଦ୍ରାକର

ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର
ପ୍ରସାଦ ପ୍ରେସ, କଟକ-୨

ମୂଲ୍ୟ—ପଚ୍ଚଶ ପଇସା ମାତ୍ର

— ୧ —

ବଣଜଙ୍ଗଲରେ ଯେତେପ୍ରକାର ଜୀବଜନ୍ତୁ ଅଛନ୍ତି, ହାତୀ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ । ଦୂରରୁ ଏହା ଗୋଟାଏ ପାହାଡ଼ ପରି ଦେଖାଯାଏ; ତେଣୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ ହାତୀକୁ କହନ୍ତି, 'ଚଳଚଳ କରୁଥିବା ପାହାଡ଼ ।'

ଆମ ଦେଶରେ ହାତୀସବୁ ପ୍ରାୟ ଆଠ ହାତଯାଏ ଉଚ୍ଚ ହୁଅନ୍ତି । ଓଜନ ଶହେ ମହଣରୁ ମଧ୍ୟ ବେଶି ହେବ । ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଆଗରେ ନାକଟା ଓହଳ ତଳେ ଲଗିଥାଏ ।

ତାହାକୁ ଶୁଣ୍ଢ କହନ୍ତି । ଏ ଶୁଣ୍ଢ ତାଙ୍କର ନାକର କାମ କରେ, ହାତର ବି କାମ କରେ । ଏହି ଶୁଣ୍ଢଦ୍ୱାରା ହାତୀ ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ନିଏ; ଗନ୍ଧ ଜାଣିପାରେ, ପୁଣି ଖାଇବା ଜିନିଷ ସବୁ ଏଥିରେ ଉଠାଇ ପାଟିରେ ପୂରାଏ; ଶୋଷ କଲେ ପାଣି ନେଇ ପାଟି ଭିତରେ ଢାଳେ । ଥରକେ ଗରାଏ ପାଣି ହାତୀ ତା ଶୁଣ୍ଢରେ ଧରିପାରେ । ସେ ଶୁଣ୍ଢଦ୍ୱାରା ଗଛର ଡାଳପତ୍ର ଭାଙ୍ଗେ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାମ ମଧ୍ୟ କରେ । ଶୁଣ୍ଢକୁ ମନଇଚ୍ଛା ଏପାଖ ସେପାଖ ହଲାଏ, ଉପରକୁ ଟେକେ; ଇଚ୍ଛା କଲେ ସିଧା ଲମ୍ବାଇ ଦିଏ, ନ ହେଲେ ଗୁଡ଼ାଇ କରି ରଖେ ।

ଏହି ଶୁଣ୍ଢକୁ ଥୋରପାହାର ବି କହନ୍ତି । ଏହା ଗୋଟିଏ ପୋଲା ନଳୀ ପରି । ତା ଆଗରେ ମଣିଷଙ୍କ ଆଙ୍ଗୁଠି ଭଳି ଗୋଟିଏ ସରୁ ଆଙ୍ଗୁଠି ଥାଏ । ତାହାଦ୍ୱାରା ତନ୍ତୁ ସେ ଖୁବ୍ ଛୋଟଛୋଟ ଜିନିଷ ଧରି ନେଇପାରେ । ସୁଉଙ୍କ ହୋଅଛି, ଏପରି କି ଛୁଞ୍ଚିଟିଏ ମଧ୍ୟ ସେ ସେହି ଆଙ୍ଗୁଠି ସାହାଯ୍ୟରେ ତନ୍ତୁ ଉଠାଇନିଏ ।

ଏହି ଶୁଣ୍ଢର ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଟା ବଡ଼ ଦାନ୍ତ ପଦାକୁ ବାହାରିଥାଏ । ମାଈ ହାତୀର ଦାନ୍ତ ସାନସାନ; କିନ୍ତୁ ଅଣ୍ଡିରା ହାତୀର ଦାନ୍ତ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ହାତୀର ଦାନ୍ତ ତିନି ଚାରି ହାତରୁ ବେଶି ଲମ୍ବ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଜଣେ ଶିକାରୀ ଆଫ୍ରିକା ଜଙ୍ଗଲରୁ ଥରେ ଗୋଟିଏ ହାତୀ ମାରିଥିଲେ । ତାହାର ଦାନ୍ତ ତେର ହାତ ଲମ୍ବ ଥିଲା; ଦୁଇଟିଯାକ ଦାନ୍ତ ଓଜନରେ ସ୍ୱାରମହଣ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ବଡ଼ ଦାନ୍ତ ଦୁଇଟା ବାଦ୍ ହାତୀର ପାଟି ଭିତରେ ତଳ ଉପର ହୋଇ ଆଉ ଚବିଶଗୋଟି ଦାନ୍ତ ଥାଏ । ଏ ଦାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ

ଏପରି ମଜଭୁତ ଯେ, ବଡ଼ବଡ଼ ଗଛର ଡାଳ ଅନାୟାସରେ ହାତୀ ଭାଙ୍ଗିବାଇ ଦେଇପାରେ।

ହାତୀର ଆଖି ଦୁଇଟି ଅତି ସାନ, କାନ ଦୁଇଟା କୁଲା ପରି ବଡ଼ବଡ଼। ଆଫ୍ରିକା ଦେଶର ହାତୀଙ୍କ କାନ ଏତେ ବଡ଼ ଯେ ଗୋଟାଏ କାନକୁ ବିଛଣାରୂପେ ବିଛାଇ ଜଣେ ଲୋକ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇପାରିବ।

ହାତୀର ଗୋଡ଼ ଚାରିଟା ଘରର ମଝି ଖୁମ୍ବ ପରି ଦେଖାଯାଏ। ଆଗ ଦୁଇଗୋଡ଼ର ପାଦରେ ପାଞ୍ଚୋଟି ଲେଖାଏଁ ଏବଂ ପଛ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ର ପାଦରେ ଚାରୋଟି ଲେଖାଏଁ ଆଙ୍ଗୁଠି ଥାଏ। ଏ ଆଙ୍ଗୁଠି ସବୁ ଗୋଲଗୋଲ, ପାଦ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି ରହିଥାଏ; ଆମ ଆଙ୍ଗୁଠି ପରି ପଦାକୁ ବାହାରି ନ ଥାଏ।

ହାତୀ ପଛରେ ଥିବା ଲାଞ୍ଜଟି ଦେହ ତୁଳନାରେ ଅତି ସରୁ। ଲାଞ୍ଜ ଅଗରେ ଅଳ୍ପ କେତୋଏ ଲୋମ ଥାଏ। ହାତୀ ଦେହଯାକ ଆଉ କେଉଁଠି ଲୋମ ନ ଥାଏ।

ଘୋଡ଼ା, ଗାଈ, ଛେଳି ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଛୁଆ ଯେପରି ପିଲାଦିନେ ମା ଦୁଧ ଖାଇ ବଞ୍ଚନ୍ତି, ହାତୀଛୁଆ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପିଲାଦିନେ ମା ଦୁଧ ଖାଇ ବଞ୍ଚେ। ମାଈଘୋଡ଼ା, ଗାଈ, ମାଈଛେଳି ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ପହ୍ଲା ସେମାନଙ୍କ ପଛ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ମଝିରେ ଥାଏ। କିନ୍ତୁ ମଜାର କଥା ଯେ, ମାଈହାତୀର ପହ୍ଲା ତାର ଆଗ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ମଝିରେ ଥାଏ। ଛୁଆ ପାଟିରେ ସେ ପହ୍ଲା ପୂରାଇ ଦୁଧ ଖାଏ; ସେତେବେଳେ ଥୋମାପାହାର ଦରକାର ହୁଏ ନାହିଁ।

ସାରା ପୃଥିବୀରେ କେବଳ ଆଫ୍ରିକା ଓ ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ହାତୀ ଅଛନ୍ତି। ଏସିଆ ମହାଦେଶର ଭାରତବର୍ଷ, ସିଂହଳ, ବ୍ରହ୍ମଦେଶ, ଶ୍ୟାମ, ମାଳୟ ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରେ ହାତୀ

ରହନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଆମ ଓଡ଼ିଶା, ମଧ୍ୟଭାରତ ଓ ଆସାମର ଜଙ୍ଗଲରେ କେବଳ ହାତୀ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି ।

ଆମ ଦେଶରେ ହାତୀ ପୋଷା ମାନନ୍ତି । ଲୋକେ ଏହି ହାତୀମାନଙ୍କୁ ପୋଷି ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ବହୁତ କାମ କରାନ୍ତି । ହାତୀ ଉପରେ ବସି ବଣଜଙ୍ଗଲ ଭିତରକୁ, ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ ଉପରକୁ ସୁବିଧାରେ ଯାଇ ହୁଏ । ହାତୀ ଭାରି ଜିନଷ ଖୁବ୍ ସହଜରେ ବୋହି ନେଇ ଯାଏ । ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ସେ ବହୁତ କାମରେ ଲାଗେ ।

ଆଫ୍ରିକାର ହାତୀ ଜମା ପୋଷା ମାନେ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶ ହାତୀ ଅପେକ୍ଷା ସେଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଓ ଭୀଷଣ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି ।

ହାତୀ ଗଛର ଡାଳପତ୍ର ଭାଙ୍ଗି ଖାଏ । ମୋଟା ଡାଳର କାଠ ମଧ୍ୟ ସେ ଚୋବାଇ ଖାଇଯାଏ । ଧାନ, ଗହମ ଆଦି ଫସଲ ଖାଇବାକୁ ସେ ସୁଖପାଏ । କଦଳୀ, ବେଲ, କଇଥ, ନଡ଼ିଆ ପ୍ରଭୃତି ଫଳ ହାତୀର ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ । ଲୋକେ କହନ୍ତି, ହାତୀ କଇଥ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଗିଳିଦିଏ । ପରେ ତା ଗୋବରରେ ସେ କଇଥ ସେହିପରି ଗୋଟା ପଡ଼ିବାର ଦେଖାଯାଏ । କଇଥ ଉପରର ଟାଣ ଖୋଳ ଠିକ୍ ରହିଥାଏ; ମାତ୍ର ଭିତରର ଶସ ଯେ ମିଳାଇ କପରି ହାତୀ ପେଟକୁ ଯାଏ, ତାହା ବୁଝାଯାଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏ କଥା କେତେଦୂର ସତ, କେହି କହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଫସଲ ସମୟରେ ହାତୀପଲ ଧାନ, ଗହମ କିଆରୀରେ ପଶି ଖୁବ୍ ଧ୍ୱସ୍ତବିଧ୍ୱସ୍ତ କରିଦେଇ ଯାଆନ୍ତି । ଯାହା ଖାଇବାର ଖାଆନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପାଦତଳେ ଦଳିହୋଇ ବହୁତ ଫସଲ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ ।

ହାତୀ ମୋଟେ ଘାସ ଖାଏ ନାହିଁ ।

ପାଣି ହାତୀର ବଡ଼ ପ୍ରିୟ । ନଈ ପୋଖରୀ ଦେଖିଲେ, ହାତୀ ଖୁସିରେ ଯାଇ ସେଥିରେ ଖେଳେ । ବହୁତ ସମୟ ଯାଏ ପାଣିରେ ପହଁରେ, ବୁଡ଼େ, ଶୁଣ୍ଢରେ ପାଣି ଧରି ଦେହଯାକ ଛାଟେ, ଅନ୍ୟ ଉପରକୁ ପକାଇ କଉତୁକ କରେ । ପଙ୍କ ଆଣି ଦେହଯାକ ବୋଳହୁଏ । ପଙ୍କ ବହୁ ସମୟ ଦେହରେ ଲାଗି ରହି ଶୁଖିଗଲେ, ଗଛରେ ଘଷି ହୋଇ ତାହା ଝାଡ଼ି ସେ ସଫା କରି ଦିଏ । ହାତୀ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ଗାଧାଏ; କିନ୍ତୁ ଉପରୁ ଟୋପା ଟୋପା ପାଣି ତା ଦେହରେ ପଡ଼ିଲେ, ସେ ତାହା ଆଦୌ ସହିପାରେ ନାହିଁ । ଟୋପାଏ ଦୁଇଟୋପା ପାଣି ପଡ଼ିଲାକ୍ଷଣି, ସେ ଭୟରେ ସେଠୁ ଛୁଟି ପଳାଇଯାଏ ।

ବଣୁଆ ହାତୀସବୁ ଦଳ ବାନ୍ଧି ରହନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦଳରେ ତିରିଶ, ଚାଳିଶଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାତୀ ଥାଆନ୍ତି । ଆଫ୍ରିକା ଜଙ୍ଗଲରେ ଗୋଟିଏ ଦଳରେ ଚାରିଶହ ହାତୀ ଥିବାର ଜଣେ ଶିକାରୀ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।

ହାତୀମାନଙ୍କ ଆଖି ତ ସାନସାନ, ତେଣୁ ସେମାନେ ଭଲ ଦେଖିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବହୁତ ଦୂରରେ ସାମାନ୍ୟ ଟିକିଏ ଶବ୍ଦ ହେଲେ ତାହା ଶୁଣିପାରନ୍ତି । ବାସନା ବାରିବା ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବେଶି । କେଉଁଠି କଅଣ ଖାଇବା ଜିନିଷ ଅଛି ବା କେଉଁଆଡ଼ୁ କିଏ ମାରିବାକୁ ଆସୁଛି, ବାସନା ବାରି ଏହା ବହୁ ଦୂରରୁ ସେମାନେ ଜାଣିପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ହାତୀ ଶିକାର କରିବା ସହଜ ନୁହେ ।

ଦୁଇଟା ବା ଦୁଇ ଦଳ ହାତୀ ଭିତରେ ବଣରେ ଥରେ ଥରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଯାଏ । ସେତେବେଳେ ତିନ ଗୁହରି ହିନଯାଏ ସେ ବଣ ଗୋଟାଯାକ କମ୍ପିଉଠେ । ବଣର ଗଛ ଲତା ବୁଦା ଧ୍ୱସ୍ତବିଧ୍ୱସ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ସେ ଗର୍ଜନରେ ଆଉ କୌଣସି ଜନ୍ତୁ ଆଖପାଖରେ

ରକ୍ଷାପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷ ନିତାନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ସେଠା ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ନ ଯିବା ଯାଏ ଯୁଦ୍ଧ ସରେ ନାହିଁ ।

ବାଘ, ସିଂହ, ଭାଲୁଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ବଣରେ ହାତୀଙ୍କର ସମୟ ସମୟରେ ଲଢ଼େଇ ଲାଗିଯାଏ । ବାଘ ବା ସିଂହ ହାତୀର ପିଠି ଉପରକୁ କୁଦିପଡ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ହାତୀ ଚେଷ୍ଟା କରେ, ସେମାନଙ୍କୁ ପାଦତଳେ ରଖି କଚଟି ଚାପିଦେବ । ସିଂହ କି ବାଘ ହାତୀ ପାଦତଳେ ରହିଗଲେ ଏକାଥରକେ ସେମାନଙ୍କର ପେଟର ଅନ୍ତବୁଜୁଳା ବାହାରିପଡ଼େ । ମାତ୍ର ହାତୀ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଅକ୍ତିଆରରେ ରଖି ନ ପାରିଲେ, ସେମାନେ ତା ପିଠି ଉପରକୁ କୁଦିପଡ଼ି ବେକପାଖରେ ବସନ୍ତି ! ଦାନ୍ତ ଓ ନଖରେ ହାତୀର ମୁଣ୍ଡ କଣା କରି ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି, ରକ୍ତ ପିଅନ୍ତି । ହାତୀ ଜୀବନ-ବିକଳରେ ବଣଯାକ ଧାଁ ଦଉଡ଼ କରେ । ଏପରି ଦଉଡ଼୍ ଦଉଡ଼୍ କୌଣସି ଗଛର ଡାଳରେ ପିଟି ହୋଇଗଲେ ବାଘ କି ସିଂହ ତଳେ ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି; ନ ହେଲେ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି କିଛି ଦିନ ପରେ ହାତୀ ମରିଯାଏ ।

କଥାରେ ଅଛି—ହାତୀ ଜୀଇଥିଲେ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା, ମଲେ ବି ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା । ପୋଷାହାତୀର ଦାମ୍ ତ ବହୁତ ବେଶି । ମଲେ ମଧ୍ୟ ତା ଦେହରୁ ଯେଉଁ ଦାନ୍ତ ଓ ହାଡ଼ ମିଳେ, ତାହା ଅନେକ ଟଙ୍କାରେ ବିକ୍ରି ହୁଏ । ହାତୀ ଦାନ୍ତରେ ଅଳଙ୍କାର, ପଲଙ୍କ, ବିମାନ, ବାସନ ଆଦି ସଉଖିନ୍ ଜିନିଷ ତିଆରି ହୁଏ । ରାଜା, ମହାରାଜା, ଧନୀଲୋକେ ବହୁତ ଟଙ୍କା ଦେଇ ତାହା କିଣନ୍ତି ।

ହାତୀ ସାଧାରଣତଃ ଶହେ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚିରହେ । କୌଣସି କୌଣସି ହାତୀ ଦେଢ଼ଶହ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚିଥିବାର ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଯାଏ ।

ମରିବା ସମୟ ହେଲେ, ହାତୀମାନେ ଆଗରୁ ତାହା ଜାଣି ପାରନ୍ତି । ବଣରେ ଥିବା ହାତୀମାନେ ମରିବା ଆଗରୁ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି, ସେହିଠାରେ ପଡ଼ି ମରନ୍ତି । ସେ ସ୍ଥାନଟିକୁ ହାତୀଙ୍କ ମଶାଣି କହିଲେ ଚଳେ । ପାହାଡ଼, ପର୍ବତ ମଝିରେ ଖୁବ୍ ନିଘୋଡ଼ ଜାଗାରେ ହାତୀମାନେ ସେ ମଶାଣିଭୂଇଁ ଠିକ୍ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ବହୁକାଳ ପରେ କେବେ କିପରି ସେ ସ୍ଥାନ ମଣିଷ ଦେଖିପାରିଲେ, ସେଠାରେ ପଡ଼ି ରହିଥିବା ବହୁତ ଦାନ୍ତ ଏବଂ ହାଡ଼ ସଂଗ୍ରହ କରେ ।

—୨—

ପୋଷା ହାତୀଙ୍କୁ ଯେ ଜଗାରଖା କରେ, ତାଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଏ, ତାଙ୍କର ସେବା କରେ, ତାକୁ 'ମାହୁନ୍ତ' କୁହାଯାଏ । ହାତୀ ମାହୁନ୍ତକୁ ଭାରି ଖାତିର କରେ । ସବୁବେଳେ ମାହୁନ୍ତ କଥା ମାନି ଚଳେ ।

ହାତୀ ପିଠିରେ ବସିବା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଚଉକିଭଳି ଜିନିଷ ବନ୍ଧାହୁଏ, ତାକୁ 'ହାଉଦା' କୁହାଯାଏ । ଯେଉଁ ଲୁହା କଣ୍ଟା ଧରି ମାହୁନ୍ତ ହାତୀକୁ ଚଳାଏ, ତାର ନାମ 'ଅଙ୍କୁଶ' । ତାହା ମୁନିଆ ହୋଇଥାଏ । ହାତୀ କଥା ନ ମାନିଲେ, ମାହୁନ୍ତ ସେଥିରେ ତା ମୁଣ୍ଡକୁ ଫୋଡ଼ିଦିଏ ।

ଅନେକ କହନ୍ତି, ହାତୀର ଦେହଟି ଯେପରି ମୋଟା, ତାର ବୁଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ମୋଟା । ତେଣୁ ଯେଉଁ ପିଲା ଭଲ ପାଠ ନ ପଢେ, ତାକୁ 'ଗଜମୂର୍ଖ' ବୋଲି କହିଥାଆନ୍ତି । ହାତୀର ଆଉ ଗୋଟିଏ ନାମ 'ଗଜ' ।

କିନ୍ତୁ ବେଶି ଲୋକ କହନ୍ତି ଯେ, ହାତୀ ବଡ଼ ବୁଦ୍ଧିଆ । ଗୋଟିଏ କଥାକୁ ସେ ବହୁତ ଦିନଯାଏ ମନେ ରଖେ । ଯାହା

ଉପରେ ଘରିଥାଏ, ଯେତେ ବର୍ଷ ଯାଉ ପଛକେ, ମନେ ରଖି ସେ ତା ଉପରେ ଦାଉ ସାଧେ । ଯାହା ଉପରେ ଖୁସି ହୋଇଥାଏ, ତାର କିଛି ନା କିଛି ଉପକାର ନିଶ୍ଚୟ କରେ ।

ଥରେ ଦଳେ ଶିକାରୀ ହାତୀ ଉପରେ ବସି ବଣକୁ ଶିକାର କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ହାତୀ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଚାଲିଛି; କିନ୍ତୁ ପଛରୁ ଯେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସିଂହ ତାକୁ ଛକିଛି, ସେ କଥା କେହି ଜାଣି-ପାରି ନ ଥିଲେ । କିଛି ବାଟ ଗଲା ପରେ ସିଂହଟା ହଠାତ୍ ଆଗକୁ କୁଦିପଡ଼ିଲା । ସେଥିପାଇଁ କେହି ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ଆଗରେ ସିଂହକୁ ଦେଖି ହାତୀ ଚମକି ଉଠିଲା । ଶିକାରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଡରିଗଲେ । ହାତୀ ଦୁଇ ଖୋଜ ପଛକୁ ଦୁଞ୍ଚି ଆସିଲା । ସେତିକି-ବେଳେ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଗଛର ଡାଳ ପଡ଼ି ହୋଇଯିବାରୁ ହାଉଦାରୁ ଖଣ୍ଡେ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ହାତୀପିଠିରେ ବସିଥିବା ଜଣେ ଶିକାରୀ ଟିକିଏ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ସିଂହ ଆଉ ହାତୀକୁ ଛକିବ କଅଣ, ସେହି ଲୋକ ଉପରକୁ କୁଦିପଡ଼ିଲା ।

ଦଇବଯୋଗକୁ ସିଂହର ଆଗ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ଶିକାରୀ ପିଠି ଉପରେ ନ ପଡ଼ି ଟିକିଏ ଆଗରେ ପଡ଼ିଲା । ଶିକାରୀ ତା ପେଟତଳେ ଲମ୍ବହୋଇ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ହାତୀ ପିଠିରେ ବସିଥିବା ଶିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଆଉ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ସେମାନେ ବନ୍ଧୁକ ମାରିଲେ ସିଂହ ସାଙ୍ଗେ ସାଥୀ ଲୋକଟି ବି ମରିବ; ବନ୍ଧୁକ ନ ମାରିଲେ ଆଖିଆଗରେ ସାଙ୍ଗକୁ ସିଂହ ଖାଇଯିବ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଉପାୟ କଅଣ କେହି ଠିକ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ହାତୀକୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧି ଦେଖାଗଲା ।

ସିଂହର ଆର ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ମଧ୍ୟଭଳିଆ ମୋଟ ଗଛ ଥିଲା । ହାତୀ ଯେଉଁ ପାଖରେ ଅଛି, ସେହି ପାଖକୁ ତାର ବଡ଼

ଡାଳଟା ଲମ୍ବି ଆସିଥିଲା । ସିଂହ ଯେତେବେଳେ ଶିକାରୀଙ୍କୁ ପେଟ ତଳେ ରଖି ଠିଆ ହୋଇଛି, ସେତିକବେଳେ ହାତୀ ସେ ଗଛର ଡାଳଟାକୁ ଶୁଣ୍ଢରେ ଧରି ଟାଣିଲା । ଏଡ଼େ ଜୋରରେ ଟାଣିଲା ଯେ, ଗଛଟା ସିଂହ ଉପରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲା । ସିଂହ ଏକାବେଳକେ ଚାପି ହୋଇଗଲା । ଏହି ସମୟରେ ମାହୁନ୍ତ ହାତୀ ପିଠିରୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ତଳେ ପଡ଼ିଥିବା ଶିକାରୀଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଧରି ପଛକୁ ଟାଣିନେଲା । ସିଂହର ନଖ ବାଜି ସେ ଖଣ୍ଡିଆଖାବରା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ; ଭୟରେ ଅଚେତ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଗଛ ତଳେ ଚାପି ହୋଇ ସିଂହ ଥରେ ମାତ୍ର ଗର୍ଜନ କରିଛି, ଦୁଇ ଚାରିଥର ଅବା ଗୋଡ଼ ବାଡ଼େଇଥିବ ରକ୍ତ ବାନ୍ତି କରି ପକାଇଲା; ତା ପରେ ସବୁ ଶେଷ ।

ହାତୀର ବୁଦ୍ଧିବଳରୁ ସେଥର ସେ ଶିକାରୀ ଜୀବନରେ ରହିଗଲେ ।

—୩—

ପୋଷା ହାତୀ ବେଳେବେଳେ ପାଗଳ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ସେ ମାହୁନ୍ତ କଥା ଆଉ ମାନେ ନାହିଁ । ଯାହାକୁ ଦେଖେ, ତାକୁ ମାରି ଗୋଡ଼ାଏ । ଆଗରେ ଘର, ଗଛ, ଫସଲ ଯାହା ପାଏ, ସବୁ ଭାଙ୍ଗି ପକାଏ, ଧ୍ୱସ୍ତବିଧ୍ୱସ୍ତ କରିଦିଏ । ସେତେବେଳେ ତାକୁ ଡରି ଲୋକେ କୁଆଡ଼େ ପଳାନ୍ତି ।

ପୁରୀରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଠାକୁରଙ୍କର କେତୋଟି ହାତୀ ଅଛନ୍ତି । ଥରେ ସେଥିଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ହାତୀ ଏହିପରି ପାଗଳ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ଗରିବ ବୁଢ଼ୀ ନିତି ବସି କଦଳୀ ବିକେ । ସେହି କଦଳୀ ବିକି ଯାହା ପଇସା ପାଏ, ସେଥିରେ ଚଳୁଥାଏ । ତାହାର ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ନାତୁଣୀ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କେହି ନ ଥାନ୍ତି । ବୁଢ଼ୀ କଦଳୀ ବିକୁଥିବାବେଳେ ନାତୁଣୀଟି ତା ପାଖରେ ବସି ଖେଳୁଥାଏ ।

ହାତୀ ପ୍ରତିଦିନ ସେହି ବାଟ ଦେଇ ଘରକୁ ଆସେ । ବୁଢ଼ୀର ଦୋକାନ ପାଖରେ ଅସି ହାତୀ ଟହଳିଗଲେ, ପିଲାଟି ଅଳିଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି କଦଳୀ ମାଗିଆଣି ହାତୀକୁ ଦିଏ । ହାତୀଟି ଆନନ୍ଦରେ ଶୁଣ୍ଢରେ ସେ କଦଳୀକୁ ନେଇ ପାଟିରେ ପୂରାଇ ଖାଏ । ପିଲାଟିକୁ ଏହା ବଡ଼ କଉତୁକ ଲାଗେ; ସେ ସେଠାରେ ଠିଆହୋଇ ଦେଖୁଥାଏ । ହାତୀ 'କଦଳୀ ଖାଇସାରି ନିଜ ବାଟରେ ଚାଲିଗଲେ ପିଲାଟି ଆଈ ପାଖକୁ ଆସେ ।

ଏହିପରି କିଛି ଦିନ ଯିବାରୁ ହାତୀର ସେଠାରେ କଦଳୀ ଖାଇବା ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଗଲା । ସେବାଟେ ଆସିବାବେଳେ ବୁଢ଼ୀ ଦୋକାନ ପାଖରେ ସେ ଠିଆହୋଇ ରହେ । ମାହୁନ୍ତ ପିଠିରେ ବସି ଯେତେ ଚଳାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଆଗକୁ ପାଦ ପକାଏ ନାହିଁ । ହାତୀ ଠିଆ ହେବାର ଦେଖିଲେ ଦିନେଦିନେ ବୁଢ଼ୀ ଅସି କଦଳୀ ବଢ଼ାଇଦିଏ । ହାତୀ ତାକୁ ନେଇ ଖାଏ; କିନ୍ତୁ ସେଠାରୁ ଯାଏ ନାହିଁ । ପିଲା ଆସି କଦଳୀ ନ ଦେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୋକାନ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ଝୁଲୁଥାଏ । ଶେଷକୁ ବୁଢ଼ୀ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇ ନାତୁଣୀକୁ ଡାକିଆଣେ । ନାତୁଣୀ ଅସି ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି କଦଳୀ ଦେଲେ ତାକୁ ଖାଏ, ତା ପରେ ଚାଲିଯାଏ ।

ଦଇବଯୋଗକୁ ସେହି ହାତୀ ଥରେ ପାଗଳ ହେଲା । ଗୋଡ଼ରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଲୁହା ଜଞ୍ଜିର ଛିଡ଼ାଇ ଆସି ପଡ଼ାରେ

ବୁଲିଲା । ବସ୍ତା କଡରେ ଯେତେ ଘର ପାଇଲା, ସବୁ ମଡ଼ମାଡ଼ ଭାଙ୍ଗିପକାଇଲା । ଘଣ୍ଟାକ ମଧ୍ୟରେ ଗୃହଆଡ଼େ ଚହଳ ପଡ଼ିଗଲା । ଲୋକେ ଭୟରେ ଦୋକାନ ବଜାର ଛାଡ଼ି କିଏ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇଗଲେ । ହାଣ୍ଡି ମନଇଚ୍ଛା ଏଣେତେଣେ ବୁଲିଲା । ସବୁବେଳେ ରାଗରେ ଗର୍ଜନ କରୁଥାଏ, ଆଗରେ ଯାହା ପାଉଥାଏ, ତାକୁ ମାଡ଼ି ଦଳି ଚକଟି ପକାଉଥାଏ ।

ମାହୁନ୍ତ ଆସି ନାନା ଉପାୟ କଲା; କିନ୍ତୁ ତାକୁ ବଶ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ହାଣ୍ଡି ଲାଗି ବଜାରରେ ଆତଙ୍କ ପଡ଼ିଗଲା । ଲୋକେ ଛିନ୍ନଛତ୍ର ହୋଇ ପଳାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କଦଳୀ ବିକୁଥିବା ବୁଢ଼ୀର ନାତୁଣୀଟି ରାସ୍ତା ଉପରେ ଖେଳୁଥିଲା । ହାଣ୍ଡି ଆସି ତାହା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଲୋକେ ଦୂରରେ ରହି ପିଲାଟିକୁ ଦେଖିଲେ; ହୋ ହା ପାଟି କରି ଉଠିଲେ । ହାଣ୍ଡି ଆଗରୁ ତାକୁ ଆସି ଉଠାଇନେବାକୁ କାହାର ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ପର ପିଲାଟା ଲାଗି ନିଜ ଜୀବନ ଦେବାକୁ କେହି ଆଗଭର ହେଲେ ନାହିଁ । ହାଣ୍ଡି ପିଲାଟାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମାଡ଼ିମକଚି ମାରି ପକାଇବ, ଏହା ଭାବି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖି ବୁଜି ହୋଇଗଲା ।

ହାଣ୍ଡି ଯେ ପାଗଳ ହୋଇଛନ୍ତି, ପିଲାଟି ସେ କଥା ଜାଣେ ନାହିଁ । ସେ ହାଣ୍ଡିକୁ ପାଖରେ ଦେଖି ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ତା ଥୋଡ଼ପାହାଡ଼କୁ ଆଙ୍ଗୁଠିଦେଇ କହିଲା, "ଆଜି ଏତେବେଳେ କୁଆଡ଼େ ଆସିଲୁ ? ଏଇଲାଗେ ତ କଦଳୀ ମୋ ପାଖରେ ନାହିଁ, ଖାଇବୁ କଅଣ ?"

ହାଣ୍ଡିଟି ସୁନାପିଲା ପରି ତା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ତା ମୁଣ୍ଡରେ ଶୁଣ୍ଢ ଲଗାଇଲା, ତା ସାଙ୍ଗରେ ଖେଳିଲା ପରି କେତେ ଭାବଭଙ୍ଗୀ ଦେଖାଇଲା ।

ହାତୀ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଉଡ଼ୁଥିଲା । ସେଠାରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିବାରୁ ମାହୁନ୍ତ ଭାବିଲା, ହାତୀ ଟିକିଏ ଥକ୍କା ହେଲାଣି, ଯୋଉଛି ଧରିବ । ଏହା ଭାବି ସେ ପଛଆଡ଼ୁ ଧୀରେଧୀରେ ହାତୀ ପାଖକୁ ଆସିଲା ।

ମାହୁନ୍ତ ଆସୁଛି ବୋଲି ହାତୀ ଜାଣିପାରିଲା । ତ୍ସେ ପିଲାଟିକୁ ନିଜ ଶୁଣ୍ଢରେ ଧରି ଆସ୍ତେ ଉପରକୁ ଉଠାଇନେଲା । ଲୋକେ ଭାବିଲେ ଯେ, ଏଇଥରକ ପିଟି ମାରିପକାଇବ । ମାତ୍ର ସେ ଥିର୍‌କରି ରାସ୍ତା କଡରେ ପିଲାଟିକୁ ବସାଇଦେଲା; ତା ପରେ ପୂର୍ବପରି ଦଉଡ଼ି ପଳାଇଗଲା ।

ଅଳ୍ପ ଦୂର ଗଲା ପରେ ବୁଢ଼ୀର କଦଳୀ ଦୋକାନଟି ପଡ଼ିଲା । ହାତୀ ଉପରେ ବୁଢୀ ପଳାଇଯାଇଛି, ଘରଟି ମେଲା ପଡ଼ିଛି । ଗ୍ଲେଟ କୁଡ଼ିଆ ଖଣ୍ଡେ । ହାତୀ ଗୋଟାଏ ଗୋଡ଼ ପକାଇ ଦେଲେ, ତାହା ଭାଙ୍ଗି ମାଟିରେ ମିଶିଯିବ । ଏହା ଅପେକ୍ଷା ଖୁବ୍ ବଡ଼ବଡ଼ ଘର ସେ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ଆସିଛି, ଏ ଛୋଟ କୁଡ଼ିଆଖଣ୍ଡି ବା କେତେ ?

କିନ୍ତୁ ହାତୀ ସେ ଘର ଭାଙ୍ଗିଲା ନାହିଁ । ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସେଠାରେ ଠିଆ ହୋଇ ସେ ଘର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ତା ପଛେପଛେ ମାହୁନ୍ତ ଆସୁଛି ବୋଲି ଯେମିତ ଜାଣିପାରିଲା, ସେମିତ ଆଡ଼େଇ ହୋଇ ଆଗକୁ ଦଉଡ଼ିଲା । ସେ ଘରର ଟିକିଏ ହେଲେ କିଛି କ୍ଷତି କଲା ନାହିଁ ।

—୪—

ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନ ଥାଏ । ହାତୀଟିଏ ଝାଡ଼ବେଳେ ପୋଖରୀରୁ ଗାଧୋଇ ସେହି ବାଟ ଦେଇ

ଯାଏ । ଥରେ ଗୁଡ଼ିଆର କଅଣ ମନ ହେଲା କେଜାଣି, ସେ ଗୋଟାଏ ମୂଆଁ ହାତୀକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ହାତୀ ଶୁଣ୍ଢରେ ମୁଆଁଟି ନେଇ ଖୁସିରେ ଖାଇଲା ।

ତା ପରଠାରୁ ହାତୀ ପ୍ରତିଦିନ ସେ ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନ ଆଗରେ ଠିଆ ହୁଏ । ଗୁଡ଼ିଆର ଆଉ ମୁଆଁ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଦିଏ । ଦୋକାନ ଆଗରେ ହାତୀଟା ଠିଆ ହୋଇଛି, ଗ୍ରାହକ ଆସିବାକୁ ଆଉ ବାଟ ନାହିଁ । ଏଣେ ହାତୀ ମୁଆଁ ନ ପାଇଲେ ନ ଯାଏ; ତେଣୁ ତାକୁ ଶୀଘ୍ର ବିଦା କରିଦେବା ପାଇଁ ସେ ଗୋଟିଏ ମୂଆଁ ବଢ଼ାଇଦିଏ ।

ନାଗୁଆ ଗ୍ରାହକ ଭଳି ହାତୀଟି ପ୍ରତିଦିନ ସେଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ମୁଆଁ ପାଏ । ଗ୍ରାହକମାନେ ପିନା ପଇସା ଦିଅନ୍ତି ବୋଲି ଦୋକାନୀ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦର କରେ, ଆଗ୍ରହରେ ଖାଇବାକୁ ଦିଏ; ହାତୀ ତ ଆଉ ପଇସା ଦେଉ ନାହିଁ, ଗୁଡ଼ିଆ ପ୍ରତି ଦିନ ବା କାହିଁକି ଏତେ କ୍ଷତି ସହିବ ? କିନ୍ତୁ ନିଜେ ହାତରେ ତ ଭେଟିଛି, ମୁଆଁ ଦେବା ଆରମ୍ଭ କରିଛି, ଆଉ ନ ଦେଇ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ?

ଦଶ ପନ୍ଦର ଦିନ ମୁଆଁ ଦେଲା ପରେ ତେଣିକି ଚିଡ଼ିମିଡ଼ି ହେଲା । ତଥାପି ହାତୀ ମୁଆଁ ନ ପାଇଲେ ସେଠାରୁ ଗଲା ନାହିଁ ।

ଥରେ ଗୁଡ଼ିଆ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧି ପାଞ୍ଚିଲା । ସେ ମୁଆଁ ତିଆରି କରି ଭିତରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଲଙ୍କାମରିଚ ଗୁଣ୍ଡ ପୁରାଇ ରଖିଲା । ଉପରକୁ ତାହା ମୋଟେ ଜଣା ପଡ଼ୁ ନ ଥାଏ । ହାତୀ ଆସି ଠିଆ ହେଲାରୁ ସେହି ମୁଆଁଟି ସେ ବଢ଼ାଇଦେଲା । ହାତୀ ଶୁଣ୍ଢରେ ତାକୁ ଧରି ତା ବାଟରେ ଚାଲିଗଲା ।

ପର ଦିନ ପୁଣି ଠିକ୍ ସେହି ସମୟ । ପୂର୍ବ ପରି ହାତୀ ଆସି ଦୋକାନ ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲା । ଦୋକାନୀ ଭାବିଥିଲା, ଭାଗ

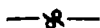
ମୁଆଁ ଖାଇ ହାତୀ ଆଉ ଆସିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପୁଣି ହାତୀ ଆସି ଠିଆ ହେବାରୁ ସେ ଗୋଟିଏ ମୁଆଁ ଧରି ତା ପାଖକୁ ଆସିଲା । ମୁଆଁଟିକୁ ନେବା ପାଇଁ ହାତୀ ମଧ୍ୟ ଦୋକାନ ପାଖକୁ ଲାଗିଆସି ଶୁଣ୍ଢଟି ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ।

ସେ କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଦିନ ପରି ଗୁଡ଼ିଆ ହାତରୁ ମୁଆଁ ନେଲା ନାହିଁ । ଶୁଣ୍ଢକୁ କରି ଏତେ ଜୋରରେ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିଦେଲା ଯେ, ଗୁଡ଼ିଆ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପଙ୍କ କାଦୁଅରେ ଜୁଡ଼ୁବୁଡ଼ୁ ହୋଇଗଲା । କେବଳ ଗୁଡ଼ିଆ ନୁହେଁ, ଦୋକାନରେ ଯେତେ ମିଠେଇ, ଜିଲାପି, ରସଗୋଲା ଥିଲା; ସେ ସବୁ ପଙ୍କ କାଦୁଅରେ ବୁଡ଼ିଗଲା । ଗୁଡ଼ିଆ ତ କାବା; ପାଖରେ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ତା ପରେ ହାତୀଟି ଝୁଲିଝୁଲି ସେଠାରୁ ନିଜ ବାଟରେ ଚାଲିଗଲା ।

ଗୁଡ଼ିଆ ଯେ ଛୁଚି ମିଶା ମୁଆଁ ଦେଇଥିଲା; ମାହୁନ୍ତ କି ତା ଜାଣେ ନାହିଁ । ସେଦିନ ହାତୀକୁ ଗାଧୋଇ ଦେଲାବେଳେ ହାତୀ ତା ଶୁଣ୍ଢରେ ପୋଖରୀରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ପଙ୍କ କାଦୁଅ ଏପରି ଭାବରେ ଆଣିଛି, ତାହା ମଧ୍ୟ ସେ ବୁଝିପାରି ନ ଥିଲା । ଗୁଡ଼ିଆକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶାସ୍ତି ଦେବ ବୋଲି ହାତୀ ପୋଖରୀରୁ ସଜବାଜ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ଦୋକାନୀ ଓ ଦୋକାନକୁ ପଙ୍କରେ ବୁଡ଼ାଇଦେବାରୁ ତା ଓରମାନ ମେଣ୍ଟିଲା ।

ସମସ୍ତେ ଭାବିଥିଲେ, ହାତୀ ଆଉ ସେ ଦୋକାନ ଆଗରେ ଠିଆ ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦେଖାଗଲା, ପରଦିନ ଠିକ୍ ସମୟରେ ହାତୀ ଆସି ପୁଣି ଠିଆ ହେଲା । ଗୁଡ଼ିଆ ଶୁଖାପିଲା ପରି ମୁଆଁଟିଏ

ବଢ଼ାଇଦେବାରୁ ସେ ତାହା ଧରି ବୁଲିଗଲା । ଏଣିକି ପ୍ରତିଦିନ ଗୁଡ଼ିଆ ମୂଆଁ ହୁଏ; କିନ୍ତୁ କେବେହେଲେ ଆଉ ଲଙ୍କାମରିଚ ଗୁଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ମନ କରେ ନାହିଁ । ସେଥିରୁ ଧରିକରୁ ସେ ବେଶ୍ ଶିକ୍ଷା ପାଇଯାଇଛି ।

ରଥ, ସ୍ନାନଯାତ୍ରା, ଝୁଲଣ ପ୍ରଭୃତି ପର୍ବ ସମୟରେ ପୁରୀରେ ବହୁତ ଯାତ୍ରୀ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନେ ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ଠାକୁର ଦର୍ଶନକୁ ଗଲାବେଳେ ବାଟରେ ମାହୁନ୍ତ ହାଣ୍ଡିକୁ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖି ହାଣ୍ଡି ଶୁଣ୍ଢଟି ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଲମ୍ବାଇଦିଏ । ଯାତ୍ରୀମାନେ ପଇସା, ଅଣି, ଦୋଅଣି ସେ ଶୁଣ୍ଢରେ ଥୋଇଦିଅନ୍ତି । ହାଣ୍ଡି ଶୁଣ୍ଢଟି ଉପରକୁ ଟେକି ସେ ପଇସା ମାହୁନ୍ତ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦିଏ । ଯାତ୍ରା ସମୟରେ ହାଣ୍ଡି ଯୋଗେ ମାହୁନ୍ତର ବେଶ୍ ଦୁଇପଇସା ରୋଜଗାର ହୁଏ ।

କିଏ ପଇସା ଦେବ, କିଏ ପଇସା ନ ଦେବ, ହାଣ୍ଡି ମଣିଷ ଦେଖି ସେ କଥା ବୁଝିପାରେ । ପୁରୀର ଲୋକେ, ମନ୍ଦିରର ପଣ୍ଡା ପଡ଼ିହାରୀ ଯେ ପଇସା ଦେବେ ନାହିଁ, ଏହା ତାକୁ ଜଣାଥାଏ; ତେଣୁ ସେଭଳି ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ, ସେ ଶୁଣ୍ଢ ବଢ଼ାଏ ନାହିଁ, ତାଙ୍କୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଏ । ସେ ଭଲ କରି ଜାଣେ ଯେ, ପିଲା ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ବିଶେଷତଃ ବୁଢ଼ୀମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ପଇସା ଦେବେ । ପଶ୍ଚିମା ଯାତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ବେଶି ପଇସା ମିଳିବ—ଏହା ବୁଝିପାରି ସେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବହୁତ ଅଳି କରେ । ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଶୁଣ୍ଢ ବୁଲାଏ, କାନ୍ଧ ଉପରେ ଶୁଣ୍ଢ ରଖେ, ନ ହେଲେ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲା ଭଳି ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଶୁଣ୍ଢ

ଲଢ଼ ହଏ । ତାହାର ଏପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ଲୋକେ ଖୁସିରେ ପଇସା ଦିଅନ୍ତି ।

ଥରେ ଜଣେ ବଙ୍ଗାଳୀ ଭଦ୍ରଲୋକ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟକୁ ଯାଉଥିଲେ। ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ପିଲାଏ ଥାଆନ୍ତି । ସାନ ଝିଅଟି ହାତୀକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଟିକଏ ସମସ୍ତ ବାଟରେ ଠିଆ ହେଲା । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବାବୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ଠିଆ ହେଲେ । ଝିଅଟି ଦେଖିଲା ଯେ, ଲୋକେ ହାତୀ ଶୁଣ୍ଢରେ ପଇସା ଦେଉଛନ୍ତି । ତାହାର ମଧ୍ୟ ପଇସା ଦେବାକୁ ମନ ହେଲା । ଆଗରୁ ସେ ହାତରେ ଗୋଟିଏ ସୁଜକ ଧରିଥିଲା । ସେହି ସୁଜକଟି ହାତୀ ଶୁଣ୍ଢରେ ଥୋଇଦେବାକୁ ଗଲାବେଳକୁ ଭଦ୍ରଲୋକ ତା ହାତ ଧରି ଅଟକାଇ ଦେଲେ । ସୁଜକଟିକୁ ତା ହାତରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଲେ, ପକେଟରୁ ପଇସାଟିଏ ବାହାର କରି ଝିଅ ହାତରେ ଦେଲେ । ହାତୀ ଠିଆ ହୋଇ ସବୁ ଦେଖୁଥାଏ । ଝିଅ ତା ଶୁଣ୍ଢରେ ପଇସାଟି ଥୋଇ ଦେଇ ଆଗକୁ ଚାଲିଗଲା । ହାତୀ ମଧ୍ୟ ବାଟରୁ ଟିକଏ ମୁହଁ ଆଡ଼େଇ ଦେବାରୁ ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ଆଗକୁ ଗଲେ । ଭଦ୍ରଲୋକ ସବା ପଛରେ ରହିଥାଆନ୍ତି । ସେ ସେହି ବାଟ ଦେଇ ଗଲାବେଳକୁ ହାତୀ ଥିର୍ କରି ଶୁଣ୍ଢଟି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ବଢ଼ାଇଦେଲା । ପିନ୍ଧା ଲୁଗାର କୁଞ୍ଚକୁ ଧରି ଏପରି କୌଶଳରେ ଟାଣିଦେଲା ଯେ, ସମୁଦାୟ ଲୁଗାଟି ତା ଶୁଣ୍ଢରେ ରହିଗଲା; ଭଦ୍ରଲୋକ ଅଦଭୁତ ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଅଣ୍ଟାରେ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ପଇସା ଖୋସିଥିଲେ, ତାହା ଝଣଝଣ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେଠାରେ ଯେଉଁ ଯାତ୍ରୀମାନେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନେ ଠୋ ଠୋ ହସିଉଠିଲେ । ଲଜ୍ଜାରେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ମୁହଁ ତଳକୁ ହୋଇଗଲା । ପରେ ଅବଶ୍ୟ ମାହୁନ୍ତ ହାତୀ ମୁଣ୍ଡରେ

ଦୁଇଟି ଥାପଡ଼ ମାରି ବୁଝାଇଦେବାରୁ ସେ ଲୁଗଖଣ୍ଡି ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ଉପରକୁ ପକାଇଦେଲା । ସେ ତାହା ପିନ୍ଧିଲେ ।

ଯେଉଁଠାରେ ଲୋକ ଭିଡ଼, ସେଠାରେ ଜାମା ପକେଟରୁ; ଚୋରମାନେ ଟଙ୍କା ପଇସା ଚୋରାଇ ନିଅନ୍ତି; ପକେଟ କଣାକରି ମଧ୍ୟ ନେଇଯାଆନ୍ତି—ଭଦ୍ରଲୋକ ଏ କଥା ଜାଣନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ଅଳ୍ପ କିଛି ପଇସା ପକେଟରେ ରଖି ଆଉ ସବୁ ଅଣ୍ଟାରେ ଖୋସି ଥିଲେ । ହାତୀ ତାହା କପରି ଜାଣିପାରିଲା । ଭଦ୍ରଲୋକ ପୁଅକୁ ଦେଖିପାଇ ପଇସାଟିଏ ଦେବାରୁ, ତାଙ୍କୁ ଅପଦସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଏପରି କୌଶଳ କଲା ।

— ୭ —

ଜଣେ ବଡ଼ ଜମିଦାର ଗୋଟିଏ ହାତୀ ପୋଷିଥିଲେ । ମାହୁନ୍ତ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜମିଦାର ନିଜେ ହାତୀକୁ ଖୁଆଇ ଦିଅନ୍ତି । ତା ଦେହ ଆଉଁସି ଦିଅନ୍ତି; ତାହାର ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା ବୁଝନ୍ତି ।

ଅନ୍ତତଃ ଖାଇବେଳେ ଥରେ ଜମିଦାର ନିଜେ ହାତୀକୁ ନ ଖୁଆଇ ନ ଦେଲେ ତାଙ୍କ ମନ ବୋଧ ହୁଏ ନାହିଁ କି ହାତୀ ବି ଥୟ ହୁଏ ନାହିଁ । ମାହୁନ୍ତ ଯେତେ ଖାଇବାକୁ ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଜମିଦାରଙ୍କ ହାତରୁ କିଛି ଖାଇବା ପାଇଁ ସେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ବିଳମ୍ବ ହେଲେ ଗର୍ଜନ କରେ, ଗୋଡ଼ ଓ ଶୁଣ୍ଢ ବାଡ଼ାଏ । ସେଥିରେ କିଛି ନ ହେଲେ ଜଞ୍ଜିର ଛିଣ୍ଡାଇ ଆସି ଜମିଦାରଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯାଏ । ଜମିଦାର ନିଜ ଦୋଷ ବୁଝିପାରନ୍ତି, ହାତୀକୁ ବୋଧଶୋଧ କରି ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ।

ଥରେ ଜମିଦାର କେତେକ ସାଙ୍ଗସାଥୀ ଓ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ଧରି ବଣଭୋଜି କରିବାକୁ ଗଲେ । ହାତୀ ଉପରେ ଚାଉଳ, ଡାଲି, ପରିବା, ହାଣ୍ଡି ପ୍ରଭୃତି ଲଦାହୋଇ ଗଲା । ନିବିଡ଼ ବଣ

ଭିତରେ ସମସ୍ତେ ମିଳମିଶି ଖେଳାଇ କଲେ । ମାହୁନ୍ତ ହାତୀକୁ ବଣଭିତରକୁ ନେଇ ବହୁତ ଡାଳପତ୍ର ଖୁଆଇଲା । କେତେକ ପିଠିରେ ଲଦି ଆଣିଲା ।

ବାବୁମାନଙ୍କର ଖେଳାଇ ସରୁସରୁ ଅନେକ ବିଳମ୍ବ ହେଲା । ହାତୀ ପେଟ ପୂରାଇ ଖାଇ ଆସିଥିଲା; ତଥାପି ଜମିଦାର ଖୁଆଇ ଦେବାର ସମୟ ହେବାରୁ ଆସି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲା । ସେ ତ ଖେଳାଇ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ବହୁତ ବିଳମ୍ବ ହେଲାଣି, ଭୋକରେ ବାବୁମାନଙ୍କ ପେଟ ଜଳିଲାଣି । ଏତେବେଳେ ଆଉ ହାତୀ କଥା ବୁଝିବାକୁ ତର କାହିଁ ? ହାତୀ ପାଖକୁ ଆସିବାରୁ ଜମିଦାର ତା ମୁହଁରେ ହାତ ମାରି ବୁଝାଇଦେଲେ, "ବାବାଟା ପର, ଯା, ମୋ କାମ ସରୁ ତୋତେ ଖୁଆଇ ଦେବି ।"

ହାତୀଟି ଏହି କଥାରେ ବୋଧ ହୋଇ ଫେରିଗଲା ।

ପୁଣି ଘଣ୍ଟାଏ ସମୟ ଗଲା, ଜମିଦାରଙ୍କର ଆଉ ହାତୀ କଥା ମନେ ନାହିଁ । ଖେଳାଇ ସାରି ସମସ୍ତେ ଝରଣାକୁ ଗାଧୋଇବାକୁ ଗଲେ । ବହୁ ସମୟ ପହଁରପହଁରି କରି ଗାଧୋଇଲେ । ହାତୀ ଖେଳିଖେଳି ପାଖରେ ଜମିଦାରଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ସେଠାକୁ ଗଲା । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଜମିଦାରଙ୍କ ବେକ ଉପରେ ଶୁଣ୍ଢ ରଖି ପିଲାଙ୍କ ଭଳି କେତେ ଅଳି କଲା ।

ଜମିଦାର ପୁଣି ବୋଧ ଦେଇ କହିଲେ, "ଯା, ମୁଁ ଗାଧୋଇ ସାରି ଯାଇ କି ତୋତେ ଖାଇବାକୁ ଦେବି ।"

ସେଥର ମଧ୍ୟ ହାତୀ ବୋଧ ହୋଇ ଫେରିଆସିଲା । ବାବୁମାନେ ଗାଧୁଆପାଧୁଆ ସାରି ଖେଳିଖେଳି ଜାଗାକୁ ଆସିଲେ । ସମସ୍ତେ ଖାଇ ବସିଲେ । ନିଜେ ଜମିଦାର ସେମାନଙ୍କ ପତରରେ ଘିଅ ତରକାରି ପରଷିଲେ ।

ସେତିକିବେଳେ ପୁଣି ହାତୀ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଏଥର ଜମିଦାର ଟିକିଏ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ହାତରେ ଧରିଥିବା କଦଳୀକଷା ତା ଶୁଣ୍ଢରେ ବାଡ଼େଇଦେଇ କହିଲେ— 'ଖା, କେତେ ଖାଇବୁ ।'

ଖାଇବସିଥିବା ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବମାନେ ହୋ ହୋ ହୋଇ ହସିଉଠିଲେ ।

ହାତୀଟି ବୋଧହୁଏ ଅପମାନ ବୋଧ କଲା । ଥିର୍ ହୋଇ ସେ ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲା । ପାଖରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଗଛଡାଳରେ ବିରୁଡ଼ି ବସା କରିଥିଲେ । ହାତୀ ସେହି ଡାଳଟି ଶୁଣ୍ଢଦ୍ୱାରା ମୂଳରୁ ଭାଙ୍ଗି ଆଣିଲା । ଉପରକୁ ଶୁଣ୍ଢ ଟେକି ପୁଣି ଆସି ଖାଇବା ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିଲା ।

ଜମିଦାର କେତେକ ପତ୍ରରେ ଝୋଳ ଦେଇ ଅଣ୍ଟା ସିଧା କରିବାକୁ ଠିଆ ହେଉଥିଲେ । ସେତିକିବେଳେ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି କଲା ଭଳି ହାତୀ ସେ ଡାଳଟିକୁ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଝାଡ଼ି-ଦେଲା । ଜମିଦାରଙ୍କ ମୁହଁ ଓ ଦେହରେ ବିରୁଡ଼ି ଲେସି ହୋଇଗଲେ । ଏପରି ଭାବରେ କାମୁଡ଼ି ପକାଇଲେ ଯେ, ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ପାଇ ଜମିଦାର ଦଉଡ଼ି ଯାଇ ପୁଣି ଝରଣା ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିପଡ଼ିଲେ ।

ଥରକୁ ଥର ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ବିରୁଡ଼ି ପିଠିରେ କି ମୁହଁରୁ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ; ସେହିପରି କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଆନ୍ତି । ହାତୀ ଝରଣା ପାଖକୁ ଯାଇ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲା । ତା ମନ ବଦଳିଗଲା । ସେ ଶୁଣ୍ଢରେ ପାଣି ନେଇ ଏତେ ଜୋରରେ ତାଙ୍କ ପିଠିକୁ ଫିଙ୍ଗିଲା ଯେ, ବିରୁଡ଼ିଯାକ ସେ ପାଣି ମାଡ଼ରେ ଖସିପଡ଼ିଲେ । କେତେବେଳ ପରେ ଜମିଦାର ଆଶ୍ୱସ୍ତ

ହେଲେ । ହାତୀ ତାଙ୍କୁ ଶୁଣ୍ଢରେ ଉଠାଇ ପିଠିଉପରେ ବସାଇଲା, ଖାଇବା ସ୍ଥାନରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇଦେଲା । ସେତେବେଳକୁ ବୋଧହୁଏ ଖାଉନ୍ଦ ଓ ହାତୀ ମଧ୍ୟରେ ମନେମନେ ସନ୍ଧି ହୋଇଗଲାଣି ।

— ୭ —

ବଣରେ ଗୋଟାଏ ବାଘ ମାଡି ବହୁତ ମଣିଷ ଖାଇଲା । ଆଖପାଖ ଗାଁରେ ଚହଳ ପଡ଼ିଗଲା । ଦିନ ଦୁଇପହରେ ବି ଲୋକେ ବାଘ ଭୟରେ କବାଟ କିଳି ଘରଭିତରେ ଲୁଚିଲେ ।

ଶିକାରୀମାନେ ଏ ଖବର ପାଇଲେ । ହାତୀ ପିଠିରେ ବସି ବଣକୁ ଶିକାର କରିବାକୁ ଗଲେ ।

ହାତୀଟି ମଧ୍ୟ ବାଘ ଶିକାର କରିବାରେ ଓସ୍ତାଦ୍ । ବହୁତ ଥର ସେ ବାଘ ଶିକାରରେ ବଣକୁ ଯାଇଛି । କେତେ ବାଘ ମରିବା ନଜେ ଦେଖିଛି, କେତେ ଥର ବାଘ କାମୁଡ଼ା ବି ସହିଛି ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରୁ ଶିକାରୀମାନେ ଯାଇ ବଣରେ ଲୁଚି ରହିଲେ । ଦୁଇ ଜଣ ଶିକାରୀ ପାଖରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ଗଛରେ ମଞ୍ଚା ବାନ୍ଧି ତା ଉପରେ ବସିଲେ । ମାହୁନ୍ତ ଓ ଆଉ କେତେଜଣ ଲୋକ ହାତୀ ପିଠରେ ବସି ଅନ୍ଧାରୁଆ ସ୍ଥାନରେ ଲୁଚିଲେ । ପଦା ସ୍ଥାନରେ ଗୋଟିଏ ବଡ ମଇଁଷି ବାନ୍ଧି ଦିଆଗଲା । ବାଘ ଆସି ମଇଁଷିକୁ ଖାଇଲାବେଳେ ମଞ୍ଚା ଉପରୁ ହେଉ ବା ହାତୀ ଉପରୁ ହେଉ ଗୁଳି କରିବାକୁ ହେବ ।

ବାଘ କିନ୍ତୁ ମହାଧୂର୍ତ୍ତ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ବଣରେ ମଇଁଷି ବନ୍ଧା ହେବା ଦେଖି, ବୋଧହୁଏ ସେ ସବୁକଥା ଜାଣିଗଲା । ସେ ପୁଣି ମଣିଷଖିଆ ବାଘ । ପାଖଆଖରେ ମଣିଷ ବାସନା ପାଉଛି; ମଇଁଷିକୁ ଖାଇବାକୁ ବା କାହିଁକି ଆସିବ ? ଶିକାରୀ-

ମାନେ ମହର୍ଷି ଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥିବା ବେଳେ, ସେ ବଣ ଭିତରେ ବୁଲି ମଣିଷଙ୍କୁ ଖୋଜିଲା ।

ହଠାତ୍ ପଛପଟୁ ଆସି ବାଘ ହାତୀ ଉପରକୁ ଡେଇଁପଡ଼ିଲା । ହାତୀଟା ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ । ବାଘର ଦେହଟା ମଧ୍ୟ ବେଶି ଭାରି । ସେ ଏକାଥରକେ ହାତୀ ପିଠିଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇପାରିଲା ନାହିଁ । ହାତୀର ଲାଙ୍ଗୁଳ କାମୁଡ଼ି ଧରି ଓହଳି ରହିଲା । ପଛଆଡ଼ୁ ବାଘ ଆକ୍ରମଣ କରିବାରୁ ଜାଣିପାରି ହାତୀ ଅଥୟ ହୋଇଉଠିଲା ।

ହାତୀ ଉପରେ ଥିବା ଶିକାରୀମାନେ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେ । ହାଉଦାରେ ଯେଉଁମାନେ ବସିଥିଲେ, ସେମାନେ ବାଘ ଦେଖିଲେ; କିନ୍ତୁ ବନ୍ଧୁକ ମାରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ବାଘକୁ ମାରୁମାରୁ ହାତୀ ଦେହରେ ଗୁଳି ବାଜିବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ହାତୀର ଲାଞ୍ଜଟା ଛୁଟିପିବା ଉପରେ । ସେ ଶୁଣ୍ଢଟା ପଛକୁ ବଢ଼ାଉଛି; ମାତ୍ର ପାଉ ନାହିଁ । ସୁବିଧା ହେଲେ ବାଘକୁ ଗୋଡ଼ତଳେ ଦାବି ଦିଅନ୍ତା, ତାହା ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ । ହାତୀ ଅନ୍ୟ କିଛି ଉପାୟ ନ ପାଇ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଦଉଡ଼ିଲା । ବାଘ ସେହିପରି ପଛରେ ଓହଳିଥାଏ ।

ହାତୀ ଦଉଡ଼ିବା ବେଳେ, ତା ପିଠିରେ ବସିଥିବା ଲୋକମାନେ ବାଟରେ ଗଛର ଡାଳ ଧରି ଅଟକିଗଲେ । ହାତୀ କେବଳ ଦଉଡ଼ୁଥାଏ ।

ବଣକୁ ଆସିଲାବେଳେ ହାତୀ ଗୋଟିଏ ନଈ ପାରି ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ସେ ସିଧା ସେହି ନଈ ଆଡ଼କୁ ଦଉଡ଼ିଲା । ନଈ ମଧ୍ୟ ବେଶି ଦୂରରେ ନ ଥିଲା । ହାତୀ ଯାଇ ସେହି ପାଣିରେ ପଡ଼ି ବାଘକୁ ଭଲରୂପେ 'ବୁଡ଼ିବନ' ଦେଲା । ବାଘଟା ଅଣନିଃଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ହାତୀ ଲାଞ୍ଜ ଛାଡ଼ିଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହାତୀ ବୁଲିପଡ଼ିଲା ।

ଶୁଣ୍ଢରେ ବାଘ ବେକକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ପାଣିରେ ବାରମ୍ବାର ବୁଡ଼ାଇଲା ଓ ଉଠାଇଲା । ବାଘ ବିଚରା ଏ ଦଶା ହେବ ବୋଲି କେବେ କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲା । ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିବୁଡ଼ି ସେ ଦରମଲା ହୋଇଗଲା; ତା ପୂର୍ବ ତେଜ କମିଗଲା । ତଥାପି ହାତୀ ତାକୁ ଛାଡ଼ୁ ନ ଥାଏ । ସେ ମଧ୍ୟ ହାତୀ ପାଖରୁ ଖସି ପଳାଇଯିବାକୁ ନାନା କଳ କଉଶଳ କରୁଥାଏ; ପାରୁ ନ ଥାଏ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ହାତୀ ବାଘକୁ ଘୋଷାରି ଘୋଷାରି ପୁଣି କୂଳକୁ ଆଣିଲା । ଶୁଖିଲାକୁ ଆସି ବାଘ ଟିକିଏ ଦେହଝାଡ଼ି ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା; କିନ୍ତୁ ହାତୀ ତା ଉପରେ ଆଗ ଦୁଇ ' ଗୋଡ଼ ରଖି ଏପରି ଭାବରେ ଚାପିଦେଲା ଯେ, ବାଘର ଅନ୍ତବୁଜୁଳା ବାହାରିପଡ଼ିଲା ।

ଆମ ଦେଶରେ ହାତୀ ଧରିବା ପାଇଁ ନାନା କୌଶଳ କରାଯାଏ । ଶିକାରୀମାନେ ବଣଭିତରେ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶସ୍ତ ଜାଗାରେ ଆରକଡ଼ରେ ବଡ଼ବଡ଼ ଶାଳ ଖୁଣ୍ଟ ପୋତି 'ଗେରଦା' କରନ୍ତି । ତାହାର ତିନି ପାଖ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ବୁଜିଥାଆନ୍ତି । ଯେଉଁ ପାଖ ଖୋଲାଥାଏ, ସେ ପାଖରେ ଉପରୁ ଗୋଟାଏ ମଜଭୁତ କାଠ କବାଟ ଝୁଲୁଥାଏ । ଶହଶହ ଲୋକ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ବହୁ ଦୂର ଜଙ୍ଗଲରୁ ହାତୀପଲଙ୍କୁ ହୁରୁଡ଼ାନ୍ତି । ନାନା ପ୍ରକାର ବାଜା ବଜେଇ, ନିଆଁ ହୁଳା ଜାଳି, ପାଟିକରି ସେମାନେ ସେହି ଗେରଦା ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ିଆସନ୍ତି । ଏହା ଦିନ ଅଧିକର କାମ ନୁହେଁ; ମାସ ମାସ ଧରି ଏହିପରି ଚାଲିଥାଏ । ହାତୀପଲ ପଛଆଡ଼ୁ ନାନା ଶବ୍ଦ ଶୁଣି, ନିଆଁ ହୁଳା ଦେଖି ଗେରଦା ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଆସନ୍ତି । କେତେକ ବାଟରେ ସୁବିଧା ପାଇ ଖସି ପଳାଇ

ଯାଆନ୍ତି; କେତେକ ଆସି ଗେଉଦା ଭିତରେ ପଶନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ କୌଶଳ କରି ଉପରୁ କବାଟ ପକାଇ ଦିଆଯାଏ । ଗେଉଦା ଚାରିପାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଖୁଣ୍ଟ ପୋତି ସବୁ ବାଟ ନିବୁଜ ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଯାଏ । ଏହାକୁ 'ହାତୀ ଖେଦା' କହନ୍ତି ।

ଏହି ଖେଦା ଭିତରେ ହାତୀ ରହି ବାହାରକୁ ଯିବାର ବାଟ ଖୋଜନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସେ ଅତି ଭୀଷଣ ହୋଇ ଉଠେ; ମାତ୍ର ଦଶ ବାର ଦିନଯାଏ ତା ଭିତରେ କିଛି ଖାଇବାକୁ ନ ପାଇ ପଡ଼ିରହିଲେ, ତା ତେଜ କମିଯାଏ । ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ଲୋକେ ପୋଷାହାତୀ ପିଠିରେ ବସି ଖେଦା ଭିତରକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସେହି ପୋଷା ହାତୀଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ ଲୁହାଜଞ୍ଜିର ବାନ୍ଧି ଦିଆଯାଏ । ଏହିପରି ବନ୍ଧନଦଶାରେ କେତେଦିନ ପଡ଼ି ରହିଲେ, ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କୁ କିଛି କିଛି ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ଓ ପୋଷା ମନାନ୍ତି ।

ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ହାତୀ ଏପରି ଜିଦ୍‌ଖୋର ଥାଆନ୍ତି ଯେ, ସେମାନେ କିଛି ନ ଖାଇ ମରିଯାଆନ୍ତି ପଛକେ; ମାତ୍ର ପୋଷା ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ମୃତ୍ୟୁ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ତେଜ କମି ନ ଥାଏ ।

ଥରେ ଖେଦାରେ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ହାତୀ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ମସ୍ତବଡ଼ ଦନ୍ତାହାତୀ ଥିଲା । ସେ ଗେଉଦା ଭାଙ୍ଗି ପଳାଇଯିବାକୁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କଲା; ମାତ୍ର ପାରିଲା ନାହିଁ । ତଥାପି ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବିଶ୍ରାମ ନିଏ ନାହିଁ; ସବୁବେଳେ ଖୁଣ୍ଟକୁ ଶୁଣ୍ଢରେ ନ ହେଲେ ପଛ ଗୋଡ଼ରେ ବାଡ଼େଇ ଉପାଡ଼ି ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ।

ଦଶଦିନ କାଳ ସେ ଏହିପରି କେତେ ଯୁଦ୍ଧ କଲା । ଅନ୍ୟ ହାତୀ ଖାଇବାକୁ ନ ପାଇ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ସେ ଅବଶ୍ୟ ଖୁବ୍ ଝଡ଼ିଗଲା; କିନ୍ତୁ ତା ତେଜ କମିଲା ନାହିଁ ।

ତିନଜଣ ମାହୁନ୍ତ ତିନିଟା ପୋଷାହାତୀ ପିଠିରେ ବସି ସେ ଖେଦାଭିତରେ ପଶିଲେ । ଗୋଟିଗୋଟି କରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ ଲୁହାଶିକୁଳି ବନ୍ଧାଗଲା; ମାତ୍ର ଦନ୍ତା ପାଖକୁ ଗଲା-ବେଳକୁ ସେ ଅଦୌ ଥପ୍ଣ ହେଲା ନାହିଁ । ତିନୋଟିଯାକ ପୋଷାହାତୀଙ୍କୁ ମାରିଗୋଡ଼ାଇଲା । ସେମାନଙ୍କ ପିଠିରେ ବସିଥିବା ମାହୁନ୍ତମାନଙ୍କୁ ସେ ମୋଟେ ଖାତିର୍‌ରେ ଆଣିଲା ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ମନେମନେ ଭାବିଲା, "ଏ ଗୁଡ଼ାକ ଏତେ ସାନ ଜନ୍ତୁ ହୋଇ ମୋତେ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛନ୍ତି ।"

ତା ଶୁଣି ମାଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ପୋଷା ହାତୀ ବେଦମ୍ ହୋଇଗଲା । ମାହୁନ୍ତ ତଳେ ପଡ଼ି ଯାଉଯାଉ ଅଳ୍ପକେ ରକ୍ଷା ପାଇ-ଗଲା । ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ସେ ହାତୀର ଗୋଟାଏ ଗୋଡ଼ରେ ଜଞ୍ଜିର ବନ୍ଧାହେଲା; ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ଗୋଡ଼ରେ ବନ୍ଧା ହେଲାବେଳକୁ ସେ କେବଳ କୁଦା ମାରିଲା ।

ହାତୀ ବନ୍ଧା ହୋଇଗଲେଣି, ଆଉ ପଳାଇ ଯାଇପାରିବେ ନାହିଁ—ଏହା ଭାବି ଲୋକେ ଗେଟଦ୍ୱାର କବାଟଟା ଖୋଲା ରଖି ଥାଆନ୍ତି । ଦନ୍ତା ତାହା ଦେଖିପାରିଲା । ଏ ସୁଯୋଗ ହରାଇବାର ନୁହେ ଜାଣି, ସେ ତାହାର ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଗୋଡ଼ଟାକୁ ଏତେ ଟାଣରେ ଝିଙ୍କିଦେଲା ଯେ, ଲୁହାଜଞ୍ଜିର ଝଣାତ୍‌ଝଣ ହୋଇ ଛିଡ଼ିଗଲା । ଦନ୍ତା ଖେଦାରୁ ବାହାରି ପଳାଇଗଲା ।

କିନ୍ତୁ ସେହି ବଣ ଛାଡ଼ି ସେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ନାହିଁ । କେତେ ଦିନ ବଣରେ ଖାଇପିଇ ସୁସ୍ଥ ସବଳ ହେଲା । ତା ପରେ ଏ ପୋଷାହାତୀ ତିନୋଟିକୁ ମାରିବା ପାଇଁ ସବୁବେଳେ

ଚେଷ୍ଟା କଲା । କେତେ ଥର ତାଙ୍କ ପିଠି ଧଇଲା; କେତେ ଥର ତାଙ୍କ ସହିତ ଲଢ଼ିଲା । ତାକୁ ବଣରୁ ତଡ଼ିଦେବା ପାଇଁ ବହୁତ ଉଦ୍ୟମ ହେଲା; ତଥାପି ସେ ବଣ ଛାଡ଼ିଲା ନାହିଁ ।

ଥରେ ସୁଯୋଗ ପାଇ ଗୋଟାଏ ପୋଷାହାତୀ ସହିତ ଲଢ଼ିଲା । ସେଇଠାରେ ତାକୁ ଗୁଳି କରି ମାରି ଦିଆଗଲା । ସେ ମଲା ସତ; କିନ୍ତୁ ପୋଷ ହାତୀଟିକୁ ଏପରି ଭାବରେ ଆଘାତ କରିଥିଲା ଯେ, ସେ ମଧ୍ୟ ବେଶି ଦିନ ବଞ୍ଚିଲା ନାହିଁ ।

—୯—

ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ଆମ ଦେଶର ହାତୀଙ୍କ କଥା କୁହାଗଲା । ଆଫ୍ରିକାର ହାତୀମାନେ ତ କେବେହେଲେ ପୋଷା ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଜୀଅନ୍ତା ଧରିବା ମଧ୍ୟ ସହଜ ନୁହେଁ । କେବଳ ଦାନ୍ତ ଓ ହାଡ଼ ପାଇବା ପାଇଁ ଶିକାରୀମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାରନ୍ତି । ଆଫ୍ରିକା ବଣର ହାତୀ ମଧ୍ୟ ଆମ ଦେଶର ହାତୀ ପରି ଏତେ ଶାନ୍ତ ନୁହନ୍ତି । ସାମାନ୍ୟ ବିପଦ ଆଶଙ୍କା କଲେ, ସେମାନେ ଅତି ଭୀଷଣ ହୋଇଉଠନ୍ତି । ଯାହାକୁ ଆଗରେ ପାଆନ୍ତି, ତାକୁ ମାଡ଼ିମକଚି ଦଳିଦିଅନ୍ତି । ସେଠାରେ ହାତୀଦଳଙ୍କୁ ବଣର ବାଘ, ସିଂହ ଆଦି ସବୁ ପଶୁ ପ୍ରାଣରେ ଭୟ କରନ୍ତି ।

ଥରେ ଜଣେ ସାହେବ ଆଫ୍ରିକାର ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲୁଥିଲେ । ଜୀବଜନ୍ତୁ ଶିକାର କରିବା ତାଙ୍କର ସେତେ ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ; ବଣର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଫଟୋ ଉଠାଇବା ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ତେଣୁ ସବୁବେଳେ ଗୋଟିଏ ଫଟୋ ଉଠା କ୍ୟାମେରା ତାଙ୍କ କାନ୍ଧରେ ଝୁଲୁଥାଏ ।

ସେ ହାତୀ ମୁହଁରୁ କିପରି ଉଦ୍ଧାର ପାଇଥିଲେ, ସେହି କଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଲେଖିଅଛନ୍ତି—

"ସିଂହ ତା ଶିକାର ଉପରେ ଝାମ୍ପିପଡ଼ିଲା ବେଳେ ତାହାର ମୁହଁର ଅବସ୍ଥା କଅଣ ହୋଇଥାଏ, ତାର ଗୋଟାଏ ଫଟୋ ଉଠାଇବା ପାଇଁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ଥାଏ । ସିଂହର ଦୁଇ ତିନୋଟି ଫଟୋ ଉଠାଇ ସାରିଲିଣି; କିନ୍ତୁ ଏ ଅବସ୍ଥାର ଛବି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇ ନାହିଁ । ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ନ ହେଉଣୁ ବଣକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି—ଅନ୍ଧାର ହେବା ଆଗରୁ ସୁବିଧା ଜାଗାରେ ବସି ଛବି ଉଠାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବି ।

"ବଣଭିତରେ ଅଳ୍ପ ବାଟ ଯାଇଛି, ମୋତେ ଜଣାଗଲା, ଯେପରି ପ୍ରବଳ ଝଡ଼ ତୋଫାନରେ ବଣଟାଯାକ ମଡ଼ମଡ଼ ଶବ୍ଦ କରି ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ୁଛି; ଅଥଚ ଆକାଶ ନିର୍ମଳ, ଟିକିଏ ହେଲେ ପବନ ନାହିଁ । ବଣରେ ଗଛ ମଡ଼ମଡ଼ ହୋଇ ଭାଙ୍ଗିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅତି ଭୟଙ୍କର ଗର୍ଜନ ଶୁଣାଗଲା । ଏହା ଯେ ହାତୀର ଗର୍ଜ୍ଜନ, ତା ବୁଝିବାକୁ ଆଉ ସନ୍ଦେହ ରହିଲା ନାହିଁ । ଟିକିଏ ଆଗକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲି, ଅଳ୍ପ କିଛି ଦୂରରେ ଦୁଇଟା ହାତୀଙ୍କର ଭୀମଣ ଲଢ଼େଇ ଲାଗିଯାଇଛି । ଦୁଇଟା ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଦନ୍ତା ହାତୀ—ବୋଧହୁଏ ଦୁଇଟି ଦଳର ଦୁଇ ଦଳପତି । ଦୁହେଁ ସାମନାସାମନି ଠିଆ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ଯେ ଯାହାର ଅଳ୍ପ ପଛକୁ ହଟି ଯାଆନ୍ତି । ସେହିଠାରୁ ଶୁଣ୍ଢ ଟେକି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ମାଡ଼ିଆସି ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟଟି ଦେହରେ ଏପରି ଧକ୍କା ଦିଏ ଯେ, ସତେ ଯେପରି ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ରଗତିରେ ଆସୁଥିବା ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ରେଲଗାଡ଼ି ଆଉ ଗୋଟାଏ ରେଲଗାଡ଼ି ସାଙ୍ଗରେ ବାଡ଼େଇ ହୋଇଯାଉଛି— ସେହିପରି ଜଣା ଯାଉଥାଏ । ସେହି ମାଡ଼ରେ ପାଖରେ ଯେଉଁ ଗଛ ବୃକ୍ଷ ଥାଏ, ତାହା ମଡ଼ମାଡ଼ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼େ । ଥରେ ଥରେ

ବୁଢେଁ ବୁଢୀଙ୍କ ଶୁଣ୍ଢକୁ ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦ କରି ବାଉଡ଼ଙ୍କ ପରି ଘୂରିପାଖ ବୁଲିଯାଆନ୍ତି ।

ଏହି ଯୁଦ୍ଧର ଗୋଟିଏ ଫଟୋ ଉଠାଇବାକୁ ମୋର ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହେଲା । କ୍ୟାମେରାଟି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସଜାଡ଼ି ନେଲି । ହେଲେ ଠିକ୍ ଅଟୁଁଟ କି ନାହିଁ, ଦେଖିବା ପାଇଁ ଆଗକୁ ଘୁଞ୍ଚିଦେଲି ବେଳକୁ ଦେଖିଲି, ସର୍ବନାଶ । ଯୁଦ୍ଧ ତ ଭାଙ୍ଗିଗଲାଣି, ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ମହାବଳ ଦନ୍ତା ସାକ୍ଷାତ ଯମ ପରି ମୋରି ଆଡ଼କୁ ଦଉଡ଼ୁଛି । ବେଶି ଦୂର ନାହିଁ । ହାତୀ ଆଉ ମୋ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ପନ୍ଦର ହାତ ଯାଏ ତଫାତ୍ । ମୋର ଆଖି ଖୋସି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ବାଘ ସିଂହଙ୍କ ମୁହଁରୁ କୌଶଳରେ ରକ୍ଷା ମିଳିପାରେ; କିନ୍ତୁ ହାତୀ ଆଗରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଗଛ ଉପରେ ଚଢ଼ିଲେ ଲାଭ ହେବ ନାହିଁ; କି ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଲେ ରକ୍ଷା ନାହିଁ ।

ହାତୀ ପାଦତଳେ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯେ ପ୍ରାଣଟି ଯିବ, ଏହା ମୁଁ ସ୍ଥିର ଜାଣିନେଲି । ହାତୀ ଯେତେ ବେଗରେ ଆସୁଛି, ଯେପରି ରାଗରେ ଚମଚମ ହୋଇ ଧାଉଁଛି, ଏକା ମୁଁ କଅଣ, ମୋପରି ଦଶଗଣ୍ଡା ପାଇଲେ ବି ସେ ଦଳି ଛକଟି ଦେବାକୁ ଟିକିଏ କୁଣ୍ଠିତ ହେବ ନାହିଁ । ଭୟରେ ଥରଥର ପୁଣି ଥରେ ଆଗକୁ ଘୁଞ୍ଚିଲି । ତାପରେ ତଳେ ମୁହଁମାଡ଼ି ଶୋଇପଡ଼ିଲି । ହାତୀ ପାଦତଳେ ତ ନିଶ୍ଚୟ ମରିବି, ତେବେ ସେ ମୃତ୍ୟୁର ବିଭୀଷିକା ଦେଖିବାକୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ଶୋଇବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆଖି ଦୁଇଟା ବି ବୁଜି ହୋଇପଡ଼ିଲା ।

ମୋତେ ଜଣାଗଲା, ମୋ ଉପରେ ଯେପରି ଅସରାଏ ମେଘ ବର୍ଷିଲା । ପାଞ୍ଚମିନିଟ ଚୂପ୍‌ଚାପ । ପରେ କାନ ପାଢ଼ି

ଶୁଣିଲି, ହାତୀ ଖୋଜର ଶବ୍ଦ ବହୁତ ଦୂରରେ ଶୁଭୁଛି । ମୁହଁ ଟେକି ଗୁହଁଲି, ହାତୀ ମୋତେ ଟପି କୋଡ଼ିଏ ହାତ ଯାଏ ପଛକୁ ଗ୍ଲି ଗଲଣି । ଉଠି ବସିଲି । ରକ୍ତରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡବାଳଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଲୁଗାପଟା ସବୁ ଓଦା ହୋଇଯାଇଛି । ହାତୀ ଯେଉଁ ବାଟେ ଗ୍ଲିଯାଇଛି, ସେବାଟରେ ହାତେ ଓସାରର ରକ୍ତନଈ ବହିଗଲା ପରି ଜଣାପଡ଼ୁଛି ।

ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଆଉ ହାତୀର ଦାନ୍ତ ଗଳିଯାଇ ଏହାର ପେଟରେ ଗୋଟାଏ କଣା ହୋଇଯାଇଛି । ସେହି କଣାରୁ ଏଭଳି ରକ୍ତ ବହୁଛି, ସତେ ଅବା ମାଠିଆଏ ପାଣି ଧରି କିଏ ଅଜାଡ଼ି ଦେଉଛି । ମୁଁ ଏତେବେଳ ସଠିକ ଜାଣିଲି ଯେ, ମୋତେ ମାରିବା ହାତୀର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ ଥିଲା । ଶତ୍ରୁଠାରୁ ପଛଦୁଆ ଦେଇ ପଳେଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଦଉଡ଼ୁଥିଲା । ମୋ ଉପର ଦେଇ ସେ ଗଲାବେଳେ ପାଦ ଠିକ୍ ମୋ ଅଣ୍ଟାଠାରୁ ମୁଠିଏ ଦୂରରେ ପଡ଼ିଛି । ତାର ପାଦଟା ଯଦି ସେଠାରେ ନ ପଡ଼ି ମୋ ପଟି ଉପରେ ପଡିଥାନ୍ତା, ତେବେ ମୋ ଅବସ୍ଥା ଯେ କଅଣ ହୋଇଥାଆନ୍ତା, ତାହା ଜଣାଶୁଣା ।

କେବଳ ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ ମୁଁ ଏ ଘାଟିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଗଲି—ଏ ବିଶ୍ୱାସ ମୋର ଦୃଢ଼ ହେଲା ।

—୧୦—

ଆଜି ଜଣେ ଶିକାରୀ ଲେଖିଅଛନ୍ତି—ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ହାତୀ ଶିକାର କରିବାକୁ ବଣମଧ୍ୟକୁ ଯାଇଥିଲୁଁ । କିନ୍ତୁ ଏପରି

ଗୋଟାଏ ହାତୀଦଳ ହାବୁଡରେ ପଡ଼ିବ୍ବ, ଏହା କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲୁ । ଲୋକ ଆସି ଖବର ଦେଲା ଯେ, ସେ ଆଜ ଗୋଟାଏ ହାତୀ ଦେଖିଛି । ହାତୀ ଖୁବ୍ କମ ସମୟରେ ଦଳ ଗୁଡ଼ ରହନ୍ତି; ତେଣୁ ଆମେ ଜାଣିଗଲୁ ଯେ, ହାତୀଦଳ ଆସି ପାଖ ବଣରେ । ଉପାୟ କଲେ ଅନ୍ତତଃ ଗୋଟାଏ ବା ଦୁଇଟା ମରାଯାଇ ପାରିବେ ।

ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ହେବାକୁ ଆଉ ବେଶି ବିଳମ୍ବ ନ ଥିଲା । ଆମେ ଗୋଟିଏ ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ତମ୍ବୁ ପକାଇଲୁ । ତମ୍ବୁର ଚାରିଆଡ଼େ ବହୁ ପରିମାଣରେ କାଠ ଜମାଇ ସେଥିରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେଲୁ । ନିଆଁ ଦେଖିଲେ କୌଣସି ପଶୁ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ସାହସ କରିବ ନାହିଁ ।

ତମ୍ବୁଟି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେହିଠାରେ ବସି ଆମେ କେତେ ଜଣ ଚାରିଦିଗକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଚାହିଁଲୁ । ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଗୋଟାଏ ନଈ ବହି ଯାଉଥାଏ । ହାତୀଦଳ ନିଶ୍ଚୟ ସେଠାକୁ ଆସିବେ, ସେ ଆଶା ଆମର ଥିଲା ।

ରାତକୁ ରାତ ରାତି ପ୍ରାୟ ଅଧ ସମୟକୁ ବଣ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଲା ପରି ଆମକୁ ଜଣାଗଲା । ହାତୀପଲ ସେ ଆସିଗଲେ, ତାହା ମୁଁ ଜାଣିପାରିଲି । ତମ୍ବୁର ସବୁ ଲୋକଙ୍କୁ ଉଠାଇ ସାବଧାନ କରାଇ ଦେଲି । ଲୋକେ ସଜବାଜ ହୋଇ ହାତୀ ଆକ୍ରମଣକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ଗୋଟିଏ ଅତି ବଡ଼ ହାତୀଦଳ ନଈ ବନ୍ଧେବନ୍ଧେ ଚାଲି-ଆସୁଥାନ୍ତି । ଆମର ଆଖି ସେହି ଦିଗକୁ ଥାଏ । ସେ ଦଳରେ ଏତେ-ଗୁଡ଼ାଏ ହାତୀ ଥାଆନ୍ତି ଯେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଗଣି ହେବ ନାହିଁ । ଶୋଭାଯାତ୍ରା କଲାପରି ତା ପଛକୁ ତା ପଛ ମାଇଲିଏ ବାଟଯାଏ

ଲାଗି ରହୁଥାଆନ୍ତି ? କେତେବେଳେ ଯେ ସେଥିରୁ ଛଅଟି ହାତୀ ଖସି ଆସି ଆମ ତମ୍ବୁଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇଲେଣି, ତାହା ଆମେ ଜାଣିପାରି ନାହୁଁ ।

ଜଣେ ଲୋକ ହଠାତ୍ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା । ସମସ୍ତେ ଚାହିଁ ଦେଖିଲାବେଳକୁ ଆମ ତମ୍ବୁଠାରୁ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ହାତ ଦୂରରେ ଛଅଟା ହାତୀ ଆମରି ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇଛନ୍ତି ।

ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଭାରତୀୟ ପୋଷା ହାତୀ ଦୁଇଟି ଥାଆନ୍ତି । ତମ୍ବୁର ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ସେ ଦୁହେଁ ବନ୍ଧା ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଆଗେ ସେମାନଙ୍କୁ ପଦାରେ ବୁଲିବା ପାଇଁ ଛାଡ଼ି ଦେଉଥିଲୁ; ମାତ୍ର ଅଜି ବାନ୍ଧି ରଖିଛୁ । ମାହୁନ୍ତ ଦୁହେଁ କହୁଥିଲେ—ଏ ହାତୀ ଦୁଇଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ, ଏମାନଙ୍କୁ ବଣୁଆ ହାତୀମାନେ ଶିଖାଇ ବଣ ଭିତରକୁ ନେଇଯିବେ, ନ ହେଲେ ନଷ୍ଟପ୍ରାୟ ମାରି ପକାଇବେ ।

ସମସ୍ତେ ନିଆଁ ଖୁବ୍ ତେଜରେ ଜାଳିଦେଲେ, ଢୋଲ, ଟିଣ ଆଦି ଜୋରରେ ବାଡ଼େଇଲେ, ପାଟିତୁଣ୍ଡ କଲେ; ତଥାପି ଏ ହାତୀ ଛଅଟି ଟିକିଏ ହେଲେ ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେଲେ ନାହିଁ ।

ଆମେ ଦେଖିଲୁ, ସେ ହାତୀଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଆମ ପୋଷା ହାତୀ ଦୁଇଟିକୁ ଚାହିଁ ଖଣ୍ଡିଦୂରରେ ଠିଆ ହେଲେ । ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ନିଆଁ ଜଳୁଥାଏ—ସେଇଥିପାଇଁ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ତାଙ୍କର ସାହସ ହେଉ ନ ଥାଏ । ବୋଧହୁଏ ସେମାନେ ଠିଆ ହୋଇ ଆମ ହାତୀ ଦୁଇଟିକୁ ଦେଖି ଭାବୁଥିବେ, "ଆମ ସାଙ୍ଗ ଭାଇ ଦୁଇଟା ସେଠାରେ କଅଣ କରୁଛନ୍ତି ?"

ଏତେ ସାବଧାନ ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ପଲ ଭିତରୁ ଗୋଟାଏ ଦନ୍ତା ଆମ ତମ୍ବୁଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କଲା । ଦୃହୁଁ ଦୃହୁଁ ଜଣେ

ଲୋକକୁ ଶୁଣ୍ଢରେ ଧରି ଘୋଷାରି ନେଇ ତଳେ ପିଟିଦେଲା । ଆଖି ଆଗରେ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଆମ ହାଲୁକ ଶୁଖିଗଲା । ତା ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଆମ ପୋଷାହାତୀର ଶୁଣ୍ଢ ଧରି ଟାଣିଲା । ସେତେବେଳେ ଉପରେ ଆମ ହାତୀଟା ଏଡ଼େ ଗର୍ଜନ କଲା ଯେ; ବଣ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା କମ୍ପିଗଲା । ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଦେଖି ଆମେ ସମସ୍ତେ ବନ୍ଧୁକ ଫାଏର କଲୁ । ଏକାବେଳକେ ଦୁଇ ତିନଟା ଗୁଳି ତା ଦେହରେ ବାଜିଛି, ଆଉ ସେ ଦଳ୍ଦା ସେଠାରେ ନ ରହି ପଛକୁ ହଟିଗଲା ।

ସେତେବେଳକୁ ରାତି ପାହି ଆସିଥିଲା । ଫର୍ଚା ହେଲା । ଦେଖିଲୁ, ହାତୀପଲ ବଣରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲେଣି । ଆମ ଭିତରୁ ଜଣେ ନୁହେଁ, ତିନିଜଣ ତମ୍ବୁ ପାଖରେ ମରି ପଡ଼ିଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଦେହ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମାଂସପିଣ୍ଡୁଳା ହୋଇ ଚଲେଗଡ଼ିଛି । ଗୋଟିଏ ପୋଷାହାତୀର ଅବସ୍ଥା ସାଂଘାତିକ ।

ଆମେ ସେଠାରୁ ତମ୍ବୁ ଉଠାଇ ନବୀପଦ ଜାଗାକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲୁ । ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ବାଟ ଯାଇଛୁ; ଦେଖିଲୁ, ଗୋଟାଏ ହାତୀ ଆମକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଆସୁଛି—ଆମଠାରୁ ଆଉ ମୋଟେ ପାଞ୍ଚ ତିରି ହାତ ଦୂରରେ ରହିଛି । ମୁଁ ସାଙ୍ଗେସାଙ୍ଗେ ବନ୍ଧୁକ ଫୁଟାଇଲି, ତାର ଠିକ୍ ତାଳୁ ଉପରେ ଗୁଳି ବାଜିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଆଉ ଦୁଇଜଣ ସାଙ୍ଗ ଦୁଇ କଡ଼ରୁ ବନ୍ଧୁକ ଚଳାଇଲେ । ଜଣକର ଗୁଳି ତା ପେଟରେ ଓ ଆଉ ଜଣକର ଗୁଳି ପିଠିରେ ଗଳିଗଲା । ଏ ତିନୋଟି ଗୁଳି ଖାଇଲା ପରେ ହାତୀଟା ତିନି ଘେରି ବୁଲି ତଳେ କଚଡ଼ିହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା ।

ମଲା ହାତୀଟାକୁ କଅଣ କରିବୁ, ଏହି କଥା ଠିଆ ହୋଇ ଭାବୁଛୁଁ; ଏହି ସମୟରେ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ପାଟି ଶୁଭିଲା । ଆମ

ଭିତରୁ ତାହା ଉପରେ ପୁଣି କଅଣ ବିପଦ ପଡ଼ିଲା ଭାବି ସମସ୍ତେ ଏକାବେଳକେ ଦଉଡ଼ିଲୁ; ମାତ୍ର ଆଗରେ ଯାହା ଦେଖିଲୁ, ସେଥିରେ ନ ହସି ରହିପାରିଲୁ ନାହିଁ ।

ଆମ ଖାନ୍‌ସମା ଖୁବ୍ ବଳୁଆ । କଳିଯୁଗର ଭୀମ ବୋଲି ଆମେ ତାର ନାମ ଦେଇଥିଲୁ । ସେ ମନକଲେ ଏକାବେଳକେ ପାଞ୍ଚଜଣ ଲୋକଙ୍କୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଧରି କାବୁ କରିଦେବ ।

ସେହି କଳିଯୁଗର ଭୀମ ଗୋଟାଏ ହାତୀଛୁଆ ଶୁଣ୍ଢ଼ରୁ ଧରି ଟାଣୁଛି । ଛୁଆଟା ମଧ୍ୟ ତା ଗୋଡ଼ ବାଡ଼େଇ ଛଟିପିଟି ହେଉଛି । ସେ ଦେଶର ଲୋକେ କହିଲେ; ଯେଉଁ ହାତୀ ମଲା, ଏ ତ ତାର ଛୁଆ । ଏହାର ବୟସ ପାଞ୍ଚ ମାସରୁ ବେଶି ହେବ ନାହିଁ । ପାଞ୍ଚ ମାସର ଗୋଟିଏ ଛୁଆ ଯେ ଆମ କଳିଯୁଗର ଭୀମକୁ ଏପରି ନସ୍ୟାନ୍ତ କରିଦେବ, ତାହା କେହି କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲୁ ।

ସମସ୍ତେ ମିଶି ସେ ଛୁଆକୁ ବାନ୍ଧି ପକାଇଲୁ । ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅଭିମନ୍ୟୁ ପରି ବୀରକୁ ସପ୍ତରଥୀ ଘେରିଆଉ ଦେଇ ମାରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମେ ପାଞ୍ଚଜଣ ଶିକାରୀ ଓ ଶହେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୁଲିଙ୍କ ହାବୁଡ଼ରୁ ପାଞ୍ଚମାସର ଛୁଆ ବଳପାଆନ୍ତା କିପରି ? ଆମ କଳିଯୁଗ ଭୀମ ହାତୀଛୁଆ ଯୁଦ୍ଧରେ ଏପରି ଘାଇଲା ହୋଇଥିଲା ଯେ, ସାତ ଦିନଯାଏ ଆଉ ବିଛଣାରୁ ଉଠିପାରି ନ ଥିଲା ।

ମୁଦ୍ରାକର—ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର, ପ୍ରସାଦ ପ୍ରେସ, କଟକ –୨

